

KONSULERNE I SOLNEDGANGEN

TO STORE BRITISKE ROMANER; MALCOLM LOWRYS
»UNDER THE VOLCANO« OG GRAHAM GREENES
»THE HONORARY CONSUL«, ER BLEVET FILMATISERET. . . .

Malcolm Lowry, en splittet sjæl der stred med sig selv, spritten, faderen, kvinderne, litteraturen, fik skabt et stort kunstværk ud af sit eminent desorganiserede liv. Han var blandt de formentlig få forfattere, som tre gange oplevede at forlise et manuskript. Et af dem var til debutromanen »Ultramarine«, der måtte genskrives, et andet, det til drankerromanen »Under The Volcano« som hans berømmelse hviler på, blev heldigvis fundet igen.

Lowry var vokset op i et velhavende hjem i England, stak tidligt til søs og rejste derefter i det meste af verden. I midten af 30'erne var han med sin amerikanske kone i Mexico. Det blev et katastrofalt ophold på et par år, hvor han hovedsagelig drak mens hun turede med elskere. Siden fandt han en ny kone og slog sig ned i Canada. »Under The Volcano« fik betydelig succes, da den efter års arbejde omsider blev publiceret i 1947, men det lykkedes ikke Lowry, trods hustruens ihærdige assistance, at få fuldført og publiceret noget andet værk (men posthumt er der kommet flere halvfærdige romaner og prosasamlinger). Han døde som 47-årig i 1957, da hans alkoholisme var erklæret uhelbredelig.

Den store roman, der har opnået kultstatus (og allerede blev oversat til dansk i 1949), fortæller om den sidste dag i konsulens liv eller måske snarere den første dag i hans død. Det er De Dødes Dag i året 1938: Geoffrey Firmin, britisk eks-konsul i en meksikansk provins, er på en lang dags rejse mod nat, gennem jordelivets pinefulde helvede til dødens befriende punktum, mens hustruen Yvonne, halvbroderen Hugh og vennen Laruelle står bi. Romanen efterlader ham døende, på vej ned i dybet, og sender ham over i den anden verden med følgende symbolske slutvignet: *Somebody threw a dead dog after him down the ravine.*

Lowrys roman, der godt kan ligne »Hærværk« udsat for Greenes »The Power and the Glory« med Joyce som stilistisk inspiration, lever højt på det hede tryk af sydende undergangsstemning, en deliristisk vision af den gamle verdens inferno inden det tilintetgørende vulkanudbrud, tungt belæst med symbolik og forfatterens litterære allusioner som inddrager alt mellem himmel og jord – Dante, Marlowe, Cervantes, Tolstoj, Wilde, London, Conrad, Cocteau, ja, sågar Pontoppidan! Romanens næsten fuldendte morbiditet og totale sortsyn er fremmanet med en paradoksal kunstnerisk vitalitet.

Lowry arbejder også under filmisk indflydelse. Han opholdt sig flere gange i Los Angeles i 30'erne og forsøgte, vistnok uden held, at finde arbejde i Hollywood. Et stort manuskript, baseret på en anden legendarisk alkoholikers bog, Scott Fitzgeralds »Tender Is The Night«, fandt ikke nåde hos producenterne, og han bar på et vist nag til illusio-

nernes by, hvilket romanen også her og der markerer. Yvonne er således skuespiller og har haft en kort, banal filmkarriere i *the dark and accursed City of the Angels*. Bogens fjerde hovedperson, Monsieur Laruelle, som filmatiseringen har udeladt, er en fransk filminstruktør med store drømme bag sig: *He had been carrying at the back of his mind the notion of making in France a modern film version of the Faustus story with some such character as Trotsky for its protagonist*, men har mest måttet hengive sig til mindre prætentiose projekter. *Didn't you make any films in Hollywood?* bliver han spurgt. *Yes . . . But I refuse to see them.* Og dagen igennem passerer personerne forbi den lokale biograf, der viser *Las Manos de Orlac con Peter Lorre, a feeble Hollywood product*, der nærmere kan identificeres som Karl Freunds amerikanske 1935-remake, »Mad Love«, af Caligari-instruktøren Robert Wienes tyske »Orlacs Hænde« fra 1924 om en kunstner som får transplanteret et nyt sæt hænder, uheldigvis stammende fra en henrettet morder med speciale i strangulering. I Lowrys sammenhæng giver det mening med denne reference til ekspressionismens selvdestruktive, tragiske skikkelser, de ynkelige tyranner der må gå under, fordi der ikke er nogen anden vej ud af deres besættelse.

Selv om Lowrys roman hovedsagelig har sin substans i person, atmosfære og sprog og med sin mangel på spændingsintrige ikke skulle være et videre indbydende værk til filmatisering, har den i mange år figureret som et ombejlet projekt. Buñuel, Dassin, Losey, Russell og Skolimowski har været involveret og selveste Garcia Marquez skrevet et af de angiveligt halvt hundrede manuskripter, der har verseret. Nu blev det så John Huston med et manuskript af en ung amerikansk Lowry-specialist, Guy Gallo.

Huston har gennem hele sin lange karriere haft tæt forbindelse til litteraturen. Næsten alle hans 32 spillefilm er filmatiseringer – enten af amerikanske og engelske underholdningsromaner som »The Maltese Falcon« efter Dashiell Hammett, »The Treasure of the Sierra Madre« efter B. Traven, »The Asphalt Jungle« efter W.R. Burnett, »The African Queen« efter C.S. Forester; moderne dramatik som »Key Largo« efter Maxwell Anderson, »The Night of the Iguana« efter Tennessee Williams; eller klassisk litteratur som »The Red Badge of Courage« efter Stephen Crane, »Moby Dick« efter Melville, »The Man Who Would Be King« efter Kipling for slet ikke at tale om »The Bible« efter – Bibelen. Han har også filmatiseret nyklassikere som

... han stævner, midt i sin branderts fortumlede forvirring og absurde klarsyn, frem mod hærværk og pludselig død. Albert Finney som dødedagskonsul.

Fortnum og Plarr. Michael Caine og Richard Gere i filmatiseringen af Graham Greenes »The Honorary Consul«.

»Reflections In A Golden Eye« efter Carson McCullers og »Wise Blood« efter Flannery O'Connor. Desuden har han på manuskriptplan arbejdet tæt sammen med betydelige forfattere som Truman Capote, Jean-Paul Sartre, James Agee, Romain Gary, Christopher Fry og Ray Bradbury.

Filmatiseringen af en roman som »Under The Volcano«, præget af *stream of consciousness* og tungt metaforisk sprog, må nødvendigvis føles som en litterær forenkling. Filmatiseringer af store, sprogligt og tematisk kompakte romaner – som f.eks. »Brødrene Karamasov«, »Ulysses«, »Doktor Faustus« og »Hærværk« – udviser ofte dette problem. Ganske vist kan visualiseringen også rumme strukturer af en visuel kompleksitet, der svarer til romanforlæggets litterære, men i de fleste tilfælde fremtræder filmatiseringen som så let aflæselig i forhold til det tunge forlæg, at det kommer til at fungere som en forenkling. Formentlig vil Lowrys læsere da også være tilbøjelige til at se Hustons film som en »illustreret klassiker«, der tager et stærkt forsimplet handlingsskelet ud af romanens vidtløftige ordmasser: Den alkoholiserede eks-konsul raver rundt i den meksikanske dodedags festligheder med tyrefægtning, markedsgøgl og døde kult. Han stævner, midt i sin branderts forstumlede forvirring og absurde klarsyn, frem mod hærværk og pludselig død. Som protagonisten i en klassisk tragedie opfylder han hele universet, således at de øvrige aktører højst får lov til at give stikord fra kulissen: den angrende hjemvendte Yvonne, halvbroderen Hugh, frisk fra den spanske borgerkrig, en nazitysk diplomat, en fjoget landsmand af ukuelig britisk optimisme samt hele den mexicanske folklære.

Konsulen har bedt til, at Yvonne, der havde forladt ham, skulle vende tilbage, men nu da hun er der, støder han både

hende og broderen fra sig, forpint af erindringen om deres tidligere bedrageri. Han drages mod den dæmoniske beverding Farolito hvor han møder sin undergang, gennem seksuel ydmygelse med en luder (Maria!) og forhånelser fra lokale mexicanske fascister, som ender med at skyde ham og styrte ham ned ad skrænten. *No se puede vivir sin amor* er det gennemgående motto.

Det er for så vidt ikke meget af en historie, men befordrer dog effektivt portrættet af en taber og hans verden. Det er et undergangsdrama om den britiske ånds – og krops – forfald, et pessimistisk panorama over 1930'ernes slutning: I Europa blusser fascismen og krigen trækker op, og her i den mexicanske udørk står den dødsmerkede og dødshungrende centralperson som et symbolsk vidne til aftenlandets undergang. Konsulen i solnedgangen. . .

Huston har udnyttet sin særlige tilknytning til Mexico, hvor han tidligere optog »The Treasure of the Sierra Madre« og »The Night of the Iguana« og hvor han har boet i en årrække. Som en symbolsk gestus optræder den navnkundige mexicanske instruktør Emilio Fernandez, der vandt verdensry i 40'erne med »Maria Candelaria« og »Perlen«, i den lille rolle som barmanden i det uheldsvangre værtshus. Og Huston har fået mexicansk films store gamle fotograf Gabriel Figueroa (der også fotograferede »The Night of the Iguana« og tidligere har arbejdet med Fernandez, Buñuel og Ford) til at lave billeder ud af alle ordene. I de mange dialogscener udviser billedstilen en lidt for ædruelig saglighed, men i de store landskabstotaler kommer en atmosfære af usynlig, vibrerende trussel frem. Alex North, der for øvrigt også turede gennem Mexicos barer i 30'erne, har lavet en interessant musik under fortek-

sternes dødnings-marionetspil, men forfalder ellers hurtigt til de prøvede effekter. Spillet er generelt habilt. Jacqueline Bisset er overraskende følsom, Anthony Andrews – der aldrig er kommet over sin »Sebastian« fra »Brideshead Revisited« – uoverraskende fersk, men hovedattraktionen er naturligvis Albert Finneys bravurpræstation i den altdominerende hovedrolle. Med denne *tour de force* lægger han sig i traditionen af filmhistoriens store drankerportrætter og gennemspiller denne sidste af konsulens forspildte og hektiske dage alt hvad remmer og tøj kan holde, hvorved han opnår en fremmedgørelseseffekt der faktisk passer udmærket til alkoholikeren.

Alt i alt er det en pæn litterær film, Huston har fået ud af stoffet, pæn nok til et par bogklubsoflag af bogen, men Lowrys bog kalder ikke netop på pænhed. Der arbejdes lidt for pædagogisk med symbolikken, der er ikke et dødningshoved i en markedsbod, en herreløs hund eller en apokalyptisk hvid hest som der ikke er velgennemtænkt tematisk dækning for. Som i så mange filmatiseringer af stor litteratur er hovedproblemet, at filmen, trods al kultiveret pænhed, mangler spor af den kreative kraft som skabte originalen. Filmen er ikke kommet til verden som en desperat nødvendighed, men som en planlagt mulighed.

KONSULEN – DET FORKERTE GIDSEL

Graham Greene, der fyldte 80 i oktober, vedbliver af friste filmindustrien. Otto Premingers adaption fra 1979 af spionromanen »The Human Factor« med Nicol Williamson er ikke vist i Danmark – og vi er ikke gået glip af noget særligt, men nu kommer så filmatiseringen af »The Honorary Consul«.

Femogtredive år senere synes der stadig at være et alkoholproblem blandt britiske konsuler, strandet i verdensdelen *over there*. I hvert fald er den honorære konsul i Graham Greenes roman også ved at stunde mod sin aftentime i en lignende selvdestruktiv rus, hvor han må sande at solen for længst er begyndt at gå ned over det britiske imperium.

Greene, der er af Lowrys generation og som han har tilbragt det meste af livet udenlands, fortæller også om en drikfældig britisk konsul, udstationeret i en eksotisk udørk, hvor han er vidne til verdens generelle misere. Og den selvdestruktion der raser i Firmins – og Lowrys – liv er også til stede hos Greene, der i erindringsbogen »A Sort of Life« fortalte om sine tidlige eksperimenter med russisk roulette og som i »The Heart of the Matter« behandlede selvmordets problem. Som bekendt fandt Greene en udvej i katolicismen, og hans nu oftest aldrende helte reagerer gerne over for verdens kynisme og forræderi med en egen fortrøstningsfuld resignation. »The Honorary Consul« fra 1973 fortæller i Greenes afklarede, vemodigt klingende prosa om den unge engelsk-argentinske læge Eduardo Plarr, som via gamle loyalitetsbånd drages ind i en politisk intrige med paraguay'ske terrorister, der ved en fejltagelse kommer til at kidnappe den fordrunkne og politisk »værdiløse« honorære konsul Charley Fortnum i stedet for den amerikanske ambassadør. Fortnum og Plarr er samtidig impliceret i en erotisk trekant, idet Plarr har en affære med Fortnums purunge hustru Clara, der tidligere har arbejdet i byens bordel. Med disse politiske og erotiske intriger væver Greene sit raffinerede skæbnespind, der ikke tilslører at det hele drejer sig om kristne dyder som loyalitet og opofrelse og den kærlighed som besejrer alt. For man kan ikke leve uden kærlighed.

På samme måde som det i »The Human Factor« var en så utilregnelig menneskelig faktor som taknemmelighed der førte til en lækage i efterretningsvæsenets logiske system, er det her den opofrende og alttilgivende kærlighed der besejrer terrorismens og ægteskabsbruddets banaliteter.

Ud af dette forfinede og på alle planer spændende materiale har den engelske instruktør John MacKenzie, der tidligere lavede den noget omstændelige gangsterfilm »The Long Good Friday«, hentet en beskeden film, en skuffelse i betragtning af at stoffet byder på alle ønskelige »filmiske« kvaliteter – handlingsmæssig spænding, psykologisk interessante personer og eksotiske lokaliteter.

Det var den fremragende Tom Stoppard der skrev det mådelige manuskript til »The Human Factor«. Her har man trukket på en anden af de talentfulde engelske dramatikere, Christopher Hampton, men også uden held. Intrigerne afvikles rutinemæssigt, atmosfæren har ikke mange vibrationer. Selv Paul McCartneys musik virker idéforladt og Michael Caine som konsulen er den eneste der yder bemærkelsesværdigt spil. Som vi nylig har set i »Educating Rita« og »Blame It On Rio« kan han redde hvad som helst. Men Richard Gere som lægen er katastrofalt uinteressant og flad. Den mørkøjede Elpidia Carillo er køn, men ikke mere, og Bob Hoskins, der var den bombastiske gangster i »The Long Good Friday«, overspiller i rollen som den lokale politichef.

»The Honorary Consul«, der udsendes i USA som »Beyond the Limit«, er en lille klichéfilm med nogle underholdende elementer, men den er ikke engang kommet i nærheden af grænserne til Greenes univers.

UNDER VULKANEN

Under the Vulcano, USA/Mexico 1984. **P-start:** 8.8.83. **P-selskab:** Ithaca Enterprises/Conacine. **Ex-P:** Michael Fitzgerald. **P:** Moritz Borman, Wieland Schulz-Keil. **As-P:** Hector López Lechuga, Arnold Gefsky. **P-samordner:** Anne Shaw, (Mexico) Luciana Cabarca. **P-sup:** Tom Shaw, (Mexico) Mauricio Rojas. **P-chef:** (Mexico) Pedro Escobedo. **P-leder:** (Mexico) Jorge Jimenez B. **Instr.:** John Huston. **Instr-ass:** Manuel Munos, Dennis Shaw. **Manus:** Guy Gallo. **Efter:** Roman af Malcolm Lowry (1947), dansk udg. »Under vulkanen« (1949). **Foto:** Gabriel Figueroa. **Kamera:** Manuel Gonzales. **Farve:** Technicolor. **Klip:** Roberto Silvi. **P-tegn:** Gunther Gerzso. **Ark:** José Rodríguez Granada. **Dekor:** Elsa Wachter, Teresa Wachter, Martin Cárdenas. **Kost:** Angela Dodson. **Garderobe:** Antonia Cortéz. **Musik:** Alex North. **Arr:** Al Woodbury, Lennie Niehaus. **Musikbånd:** Elsa Blangsted. **Sp-E:** Chucho Duran. **Tone:** Anthony Palk, Colin Charles, Marvin Kosberg, Terry Porter, Mel Metcalfe, Chris Carpenter. **Medv:** Albert Finney, Jacqueline Bisset, Anthony Andrews, Ignacio Lopez Tarso, Katy Jurado, James Villiers, Dawson Bray, Carlos Riquelme, Jim McCarthy, Rene Ruiz, Eliazar Garcia Jr., Salvador Sanchez, Sergio Calderon, Araceli Ladewuen Casteln, Emilio Fernandez, Arturo Sarabia, Roberto Martinez Sosa, Hugo Stiglitz, Ugo Moctezuma, Isabel Vasquez, Gustavo Hernandez, Irene Dias de Davila, Alberti Olivera, Eduardo Borbolla, Alejandra Suarez, Rodolfo de Alejandre, Juan Angel Martinez Ramos, Martin Palomares Carrion, Mario Arevalo, Ramiro Ramirez Ramirez. **Længde:** 111 min., 3060 m. **Censur:** Grøn. **Udl:** Columbia-Fox. **Prem:** 31.8.84 – Grand.

KONSULEN – DET FORKERTE GIDSEL

The Honorary Consul, England 1983. **P-selskab:** World Film Services. I samarbejde med Parsons & Whittemore Lyddon Ltd. **P:** Norman Heyman. **As-P:** Richard F. Dalton. **P-ledere:** Graham Ford, (Mexico) Alejandro Ferrer. **Instr.:** John MacKenzie. **Instr-ass:** Simon Hinkly, Melvin Lind. **Stunt-instr:** Buddy Joe Hooker. **Manus:** Christopher Hampton. **Efter:** Roman af Graham Greene (1973). **Foto:** Phil Meheux. **Kamera:** Jimmy Turrell. **Farve:** Movielab. **Klip:** Stuart Baird, David De Wilde. **P-tegn:** Allan Cameron. **Ark:** Terry Pritchard, (Mexico) Xavier Rodriguez. **Dekor:** Ian Whittaker. **Sp-E:** Frederico Farfan. **Kost:** Barbara Lane. **Garderobe:** Alfonso Govea, Juana Oliver. **Musik:** Stanley Myers. **Supplerende Musik:** Richard Harvey. **Tema-musik:** af og med Paul McCartney. **Tone:** Alan Bell, David John, Hugh Strain. **Medv:** Michael Caine, Richard Gere, Bob Hoskins, Elpidia Carillo, Joaquim de Almeida, A. Martinez, Stephanie Cotirilos, Domingo Ambriz, Eric Valdez, Nicholas Jasso, Geoffrey Palmer, Leonard Maguire, Jorge Russek, Erika Carlsen, Josefina Echanove, Ramon Alvarez, George Belanger, Juan Antonio Llanez, Aline Davidoff, Zohra Segal, Anais de Melo, Arturo Rodriguez Doring, Alejandro Compean, Mario Valdez. **Længde:** 104 min., 2830 m. **Udl:** Nordisk. **Prem:** 3.9.84 – Palads & Palladium & Bio Trio.